

Ministerie van Financiën

> Retouradres Postbus 20201 2500 EE Den Haag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA 'S-GRAVENHAGE

Directie Financiële Markten

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Ons kenmerk

2017-0000095684

Datum 10 mei 2017

Betreft Reactie schriftelijk overleg rentederivaten in het MKB

Geachte voorzitter,

Bijgaand treft u de antwoorden op de vragen en opmerkingen van de vaste commissie voor Financiën in het kader van een schriftelijk overleg over rentederivaten in het MKB, die mij zijn toegezonden op 13 april jl.

Hoogachtend,

de minister van Financiën,

J.R.V.A. Dijsselbloem

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG INZAKE RENTEDERIVATEN IN HET MKB

Directie Financiële Markten

Ons kenmerk
2017-0000095684

II Reactie van de minister

Met belangstelling heb ik kennis genomen van de vragen en opmerkingen van de leden van de fracties van de VVD, de PVV, het CDA, D66 en de SP over rentederivaten in het MKB. Om een logische opbouw in de beantwoording te krijgen en om mogelijke doublures te vermijden heb ik gekozen voor een thematisch geordende beantwoording volgens de volgende rubricering:

1. Uitvoering herstelkader
2. Bandbreedte van 1%
3. Toezicht
4. Doorlooptijden en rapportage

1. Uitvoering herstelkader

De fractie van D66 vraagt of het klopt dat banken al waren begonnen met de herbeoordelingen van de rentederivatendossiers en indien dit zo was, of banken dan weer opnieuw moeten beginnen.

Het definitieve herstelkader is op 19 december 2016 gepubliceerd. De banken hebben zich gecommitteerd aan de uitvoering van dit herstelkader en dienen derhalve de berekening van compensatie op basis van dit herstelkader uit te voeren. Dit geldt ook voor klanten waarvoor de bank al een herbeoordeling had uitgevoerd. Als deze klant onder het herstelkader valt, dient de bank het herstelkader op deze klant toe te passen. Op de compensatie die uit het herstelkader voortvloeit mag de bank eerder verstrekte financiële vergoedingen in mindering brengen. Dit mag echter niet leiden tot de situatie dat de klant een bedrag moet terugbetalen aan de bank.

De leden van de PVV-fractie vragen of de banken op dezelfde lijn zitten als het gaat om het verstrekken van de coulancevergoeding en of banken bijvoorbeeld eenzelfde berekeningsmethode hanteren voor deze vergoeding of dat banken hiervan mogen afwijken door een royelere vergoeding toe te kennen. De leden van de PVV-fractie vragen verder of er ook een coulancevergoeding kan worden toegekend aan derivatenhouders die niets hebben hoeven bij te betalen/storten en wiens derivaat inmiddels is afgelopen.

Het herstelkader schrijft voor hoe de coulancevergoeding (stap 3 van het herstelkader) berekend moet worden. Banken mogen hier uitsluitend van afwijken in het voordeel van de klant. Een klant heeft recht op een coulancevergoeding indien deze binnen het toepassingsgebied van het herstelkader valt. Omdat rentederivaten die tussen 1 april 2011 en 1 april 2014 'liepen' binnen het toepassingsgebied van het herstelkader vallen (en in sommige gevallen ook eerder afgewikkelde rentederivaten: opt in), is het geen vereiste dat het rentederivaat op dit moment nog 'loopt' om in aanmerking te komen voor een coulancevergoeding.

De leden van de D66-fractie lezen verder dat banken voorrang moeten geven aan kwetsbare groepen klanten en vragen hoe deze kwetsbare groepen zijn

gedefinieerd.

Directie Financiële Markten

Ons kenmerk
2017-0000095684

Bij de aanstelling van de onafhankelijke deskundigen heb ik hen gevraagd om in het uniforme herstelkader op te nemen hoe banken bij de herbeoordeling van rentederivatencontracten om moeten gaan met "kwetsbare groepen". De term "kwetsbare groepen" is door de onafhankelijke deskundigen niet tot in detail uitgewerkt. Wel is in het herstelkader opgenomen in welke gevallen een klant als kwetsbaar kan en moet worden aangemerkt. Van klanten die onder bijzonder beheer vallen is aangegeven dat deze klanten als kwetsbaar moeten worden aangemerkt. Rentederivatencontracten van "kwetsbare groepen" moeten conform het herstelkader als eerste worden beoordeeld. Indien kwetsbare klanten door een mogelijk langere doorlooptijd in de knel komen zullen banken aanvullende maatregelen nemen om dit te voorkomen. Zo kan indien noodzakelijk voor de continuïteit van de onderneming in sommige gevallen een voorschot worden toegekend en verstrekt.

De leden van de SP-fractie vragen voorts waar gedupeerden terecht kunnen als zij toch niet tot overeenstemming komen over een vergoeding met de bank, binnen de 1% bandbreedte.

Het is aan de klant om te beslissen of hij het aanbod tot herstel van zijn bank accepteert. Indien de klant vragen heeft over het aanbod of van mening is dat er vergissingen of fouten zijn gemaakt die van invloed zijn op het aanbod, kan de klant terecht bij het meldpunt voor rentederivaten van zijn bank. Dit meldpunt is onderdeel van het herstelkader waar banken zich aan hebben gecommitteerd. Wanneer de klant en de bank niet tot overeenstemming komen en de klant het aanbod niet accepteert staat de civielrechtelijke gang, welke los staat van het herstelkader, naar het tijdelijk Kifid-loket rentederivaten of de rechter open.

2. Bandbreedte van 1%

De leden van de VVD, CDA, D66 en SP fractie hebben vragen gesteld over de bandbreedte van 1% waarbinnen afwijkingen tussen de bank en externe dossierbeoordelaar geoorloofd zijn bij de uitvoering van het herstelkader. De leden vragen hoe deze bandbreedte tot stand is gekomen, hoe eventuele afwijkingen kunnen ontstaan, en welke bandbreedte er in andere landen wordt gehanteerd, bijvoorbeeld in het Verenigd Koninkrijk.

De berekening van het te compenseren bedrag conform het herstelkader is complex. Als gevolg hiervan kunnen de uitkomsten van berekeningen van een dossier door verschillende personen in enige mate verschillen, terwijl deze binnen een bepaalde marge toch juist zijn.

Zo kunnen er in de berekeningen afrondingen en rekenfouten worden gemaakt. Daarnaast kunnen verschillen ontstaan omdat gegevens niet goed zijn ingevoerd. Pas wanneer de berekening van de bank wordt vergeleken met de berekening van de externe dossierbeoordelaar wordt duidelijk wat het effect is van eventuele fouten en afrondingsverschillen. Als het verschil tussen de berekening van de bank en de externe dossierbeoordelaar minder dan 1% is, is niet vereist dat wordt nagegaan welke afrondingsverschillen en gegevensinvoer het verschil veroorzaken. Ik acht een bandbreedte van 1% vanwege de complexiteit van de

berekeningen aanvaardbaar en goed uitvoerbaar.

Directie Financiële Markten

Indien de afwijking tussen de bank en de externe dossierbeoordelaar groter is dan 1%, dan dienen beide partijen uit te zoeken wat de oorzaak van het verschil is. Als blijkt dat de berekening van de bank niet klopte, dient de bank de berekening alsnog te corrigeren.

Ons kenmerk
2017-0000095684

In het geval de afwijking groter dan 1% is en de bank tot een hogere compensatieberekening is gekomen dan de externe dossierbeoordelaar, is een nadere analyse van het verschil van 1% niet verplicht en kan de bank tot uitkering aan de klant overgaan. Er kan dus altijd in het voordeel van de klant worden afgeweken indien de afwijking groter is dan 1%.

Als de benodigde gegevens niet meer beschikbaar zijn zal het in voorkomende gevallen noodzakelijk zijn om met aannames te werken. Het herstellkader schrijft voor hoe met ontbrekende gegevens dient te worden omgegaan. Dit kan effect hebben op de compensatie, maar dat hoeft niet altijd het geval te zijn. De externe dossierbeoordelaar zal alle aannames van de bank controleren op aanvaardbaarheid.

Voor de vaststelling van de bandbreedte is aansluiting gezocht bij de bandbreedte voor fouten die in controles van overheidswege in Nederland wordt gehanteerd, zoals controles van subsidies. Daaruit blijkt dat in dergelijke controles voor afwijkingen een bandbreedte van 1% gangbaar is. Afwijkingen kleiner dan 1% hoeven dan niet nader geanalyseerd te worden.

In het Verenigd Koninkrijk is door de Financial Conduct Authority in samenwerking met de betrokken banken en externe dossierbeoordelaars op basis van uitgangspunten een raamwerk ontwikkeld. Het raamwerk in het Verenigd Koninkrijk schrijft niet een bepaalde uitkomst voor, waardoor er meer ruimte aan de banken werd overgelaten voor de beoordeling. Het Nederlandse herstellkader is geen raamwerk maar bevat concrete voorschriften zodat de aanpak die in het Verenigd Koninkrijk is gekozen niet één op één vergelijkbaar is met Nederland.

3. Toezicht

De leden van de fractie van het SP vragen hoe de AFM gaat toezien op de afwikkeling van de derivatendossiers en welke middelen de AFM tot haar beschikking heeft om handhavend op te treden wanneer er fouten dan wel misstanden aan het licht komen bij de afwikkeling van de derivatendossiers. De leden van de PVV-fractie merken op dat de AFM door middel van deelwaarnemingen toezicht zal houden op de goede toepassing van het uniforme herstellkader door de banken en vragen waar de deelwaarnemingen uit bestaan en hoe vaak deze worden uitgevoerd.

De banken hebben zich gecommitteerd aan de uitvoering van het uniforme herstellkader. Onderdeel hiervan is dat banken een plan van aanpak hebben opgesteld voor de uitvoering van het herstellkader en dat zij externe dossierbeoordelaars hebben ingehuurd welke de correcte toepassing van het herstellkader waarborgen. Zowel de plannen van aanpak als de externe dossierbeoordelaars voldoen aan de eisen die de AFM daaraan stelt.

De AFM houdt toezicht op de uitvoering en naleving van het herstellkader door de banken, alsmede op de werkzaamheden van de externe beoordelaars. Het toezicht van de AFM op de uitvoering en naleving van het uniforme herstellkader door de banken is risicogestuurd en wordt uitgevoerd aan de hand van deelwaarnemingen op door de bank gecompenseerde klantdossiers. De AFM zal daarvoor de relevante gegevens uit het klantdossier opvragen en aan de hand hiervan de berekening van de bank controleren. Als de AFM fouten of misstanden constateert, zal zij de betreffende bank hierop aanspreken en zal de bank dit moeten corrigeren.

De leden van de fractie van D66 vragen hoe wordt bepaald welke klanten wel en welke klanten niet onder het herstellkader vallen, of hier een rol is weggelegd voor de externe dossierbeoordelaars of de AFM en of een klant bezwaar kan maken tegen het besluit dat de klant niet onder het herstellkader valt.

Een van de taken van de externe dossierbeoordelaar is het uitvoeren van de controle of de bank terecht heeft geoordeeld dat een klant buiten het toepassingsgebied van het herstellkader valt. De AFM houdt, zoals hiervoor aangegeven, toezicht op de werkwijze van de externe dossierbeoordelaar en doet zelf deelwaarnemingen op dossiers waarin banken hebben geoordeeld dat klanten buiten het toepassingsgebied van het herstellkader vallen. Indien een klant van mening is dat hij onder het herstellkader valt, kan hij bezwaar maken bij zijn bank.

De leden van de fractie van de PVV merken op dat het sluitstuk van de herbeoordeling door de banken gevormd wordt door controles die worden uitgevoerd door de externe dossierbeoordelaars en vragen een overzicht van de gemaakte kosten van de banken voor deze externe dossierbeoordelaars.

Banken dragen zelf de kosten van de externe dossierbeoordelaars. Hoe hoog die kosten precies zullen uitvallen is niet bekend. De NVB heeft mij laten weten dat verschillende banken voor deze kosten reeds voorzieningen hebben getroffen.

4. Doorlooptijden en rapportage

De leden van de fracties van de VVD, PVV, CDA, D66 en SP hebben vragen gesteld over de planning en de voortgang van de verschillende betrokken banken bij de herbeoordeling van de dossiers van de MKB rentederivaten. De leden van de VVD fractie vragen of het klopt dat de Rabobank pas in maart 2018 gereed is en of dit kan worden versneld. De leden van de PVV fractie vragen hoeveel derivatenhouders uiteindelijk in aanmerking komen voor een vergoeding.

Het herstellkader is complex en de uitwerking daarvan heeft de nodige tijd in beslag genomen. De algehele doorlooptijd verschilt per bank en is in de eerste plaats afhankelijk van de aantallen en de complexiteit van de dossiers die de banken in hun portefeuille hebben.

Het herstellkader schrijft voor welke rentederivaten voor herstel in aanmerking komen en welke niet. Hoeveel derivaathouders uiteindelijk in aanmerking komen voor een vergoeding hangt af van het aantal klanten dat binnen het toepassingsgebied van het herstellkader valt. De banken dienen dit te beoordelen op basis van de betreffende voorschriften in het herstellkader. Het totaal aantal

derivaathouders dat voor vergoeding in aanmerking is gekomen, zal blijken uit de eindrapportage van de AFM.

Directie Financiële Markten

Banken zijn momenteel nog bezig om te beoordelen welke klanten en derivatencontracten binnen het toepassingsgebied van het herstell kader vallen. De AFM gaf in december 2016 aan dat in totaal ca. 24.000 contracten van 19.000 klanten zullen worden beoordeeld om te bepalen of deze binnen het toepassingsgebied vallen.

Ons kenmerk
2017-0000095684

Op dit moment verwachten Rabobank en ABN AMRO 2017 nodig te hebben voor het beoordelen van alle rentederivatendossiers, maar ze houden er rekening mee dat een aantal klanten pas in 2018 een aanbod tot herstel zal ontvangen. De andere betrokken banken streven er naar om al hun klanten in 2017 een aanbod tot herstel te kunnen doen. Ik verwacht van de banken dat zij alles in het werk zullen stellen om de gedupeerde klanten zo spoedig mogelijk te compenseren. In de eerste voortgangsrapportage die ik in juni dit jaar van de AFM verwacht, zal meer inzicht worden gegeven over de planning en de voortgang.

De leden van de CDA fractie vragen hoe wordt geborgd dat gedupeerden op de hoogte worden gehouden over de voortgang en hoe kwetsbare gevallen bij de uitvoering van het herstell kader worden behandeld.

Klanten die onder het herstell kader vallen, worden hier door hun bank over geïnformeerd. Klanten worden daarnaast geïnformeerd over de voortgang van de uitvoering van het herstell kader middels brieven en via de website van hun bank. Klanten die vragen hebben over het aanbod tot herstel of van mening zijn dat er vergissingen of fouten zijn gemaakt die van invloed zijn op het aanbod, kunnen terecht bij het meldpunt rentederivaten van hun bank. Alle banken behandelen conform het herstell kader "kwetsbare groepen" (waaronder klanten in bijzonder beheer) met voorrang. Indien kwetsbare klanten door een mogelijk langere doorlooptijd in de knel komen zullen banken aanvullende maatregelen nemen om dit te voorkomen.

De leden van de VVD fractie vragen voorts wat de AFM vindt van de plannen van aanpak van de betrokken banken en wat de bevindingen van de toezichthouder tot nu toe zijn bij de herbeoordelingen.

De AFM heeft eisen opgesteld waaraan het plan van aanpak moet voldoen. Onderdeel van deze eisen is dat de bank de benodigde capaciteit en deskundigheid organiseert om tot een voortvarende en correcte herbeoordeling over te kunnen gaan. De AFM heeft op basis van de plannen van aanpak geen beletsel gezien voor de banken om tot uitvoering over te gaan. De AFM zal er op toezien dat de banken bij de herbeoordeling handelen in overeenstemming met hun plan van aanpak.

De leden van de fracties van de VVD en het CDA vragen wanneer de Tweede Kamer zal worden geïnformeerd over de voortgang van de herbeoordelingen en compensaties door de banken.

De AFM zal in juni dit jaar rapporteren over de voortgang van de herbeoordelingen en compensaties door de banken. Deze rapportage zal met uw Kamer gedeeld worden.